

LIETUVOS

**8(17)
2008**

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

**LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY**

LIH
LEIDVYKLA

VILNIUS 2008

REDAKCINĖ KOLEGIJA

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius)
Vytauto Didžiojo universitetas

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas

Jonathan Friedman
École des Hautes Études en Sciences Sociales
Lundo universitetas

Orvar Löfgren
Lundo universitetas

Jonas Mardosa
Vilniaus pedagoginis universitetas

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas

REDAKCINĖS KOLEGIJOS
SEKRETORĖ

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – etnologijos ir socialinės/kultūrinės antropologijos mokslo žurnalas, nuo 2001 m. leidžiamas vietoj tęstinio monografijų ir studijų leidinio „Lietuvos etnologija“. Jame spausdinami moksliniai straipsniai, konferencijų pranešimai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas siekia pristatyti mokslo aktualijas ir skatinti teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Redakcijos adresas:
Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5
LT-01108 Vilnius

tel.: + 370 5 2629410
faks: +370 5 2611433
el. paštas: etnolog@istorija.lt
v.ciubrinskas@smf.vdu.lt

Žurnalas registruotas:
European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete,
SocINDEX with Full Text
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

TURINYS / CONTENTS

<i>Pratarmė (Vytytis Čiubrinskas)</i>	5
<i>Foreword (Vytytis Čiubrinskas)</i>	8

Straipsniai / Articles

Christian Giordano

Disputed Historical Memories in East Europe and Southeast Asia: Representations, Symbols and Social Practices.....	11
Ginčijamos istorinės atmintys Rytų Europoje ir Pietryčių Azijoje: reprezentacijos, simboliai ir socialinės praktikos. Santrauka	27

Irena Šutinienė

Socialinė atmintis ir šiuolaikinė lietuvių tautinė tapatybė	31
Social Memory and Contemporary Lithuanian National Identity. Summary.....	54

Darius Daukšas

Pase įrašytoji tapatybė: Lietuvos lenkų etninio/nacionalinio tapatumo trajektorijos	57
Identity Inscribed in the Passport: the Trajectories of Ethnic/national Identity of Lithuanian Poles. Summary.....	72

Žilvytis Šaknys, Daiva Lapinskaitė

Lietuvos karaimai: etninis ir konfesinis tapatumas XX a. antrojoje pusėje ir XXI a. pradžioje.....	73
Lithuanian Karaims: Ethnic and Confessional Identity in the Late Twentieth – Early Twenty-First Century. Summary.....	93

John Helsloot

Valentino dienos triumfas Nyderlanduose – po penkiasdešimties metų.....	97
The Triumph of Valentine's Day in the Netherlands – after Fifty Years. Summary.....	114

Rasa Paukštytė-Šaknienė, Irma Šidiškienė

Naujų etnografinių lauko tyrimo būdų paieška: apklausa dviese.....	117
A Search for New Ways of Ethnographic Fieldwork: An Inquiry Conducted by Two Persons. Summary.....	135

Valdemaras Klumbys

Lietuvos kultūrinis elitas sovietmečiu: tarp pasipriešinimo ir prisitaikymo....	139
Soviet Lithuanian Cultural Elite: between Resistance and Compliance. Summary.....	159

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

Kristina Šliavaitė. From Pioneers to Target Group: Social Change, Ethnicity and Memory in a Lithuanian Nuclear Power Plant Community (<i>Neringa Klumbytė</i>)....	163
---	-----

Defining Region: Socio-cultural Anthropology and Interdisciplinary Perspectives 1–2. Acta Historica Universitatis Klaipedensis 12–13. Studia Anthropologica 1–2 (<i>Žilvytis Šaknys</i>).....	168
Re-inventing the Nation. Multidisciplinary Perspectives on the Construction of Latvian National Identity. Lindqvist M. (ed.) (<i>Darius Daukšas</i>)	173
Baltic Postcolonialism. Kelertas V. (ed.) (<i>Gediminas Lancauskas</i>)	175
Torbjorn Friberg. Diagnosing Burn-Out. An Anthropological Study of a Social Concept in Sweden (<i>Vieda Skultans</i>).....	178

Konferencijos / Conferences

Tarptautinė konferencija „Antropologija, etnografija ir biotechnologija“ (<i>Jeanette Edwards, Auksuolė Čepaitienė</i>).....	179
Antropologija, kultūra ir kritinės problemos Amerikos antropologijos asociacijos konferencijoje (<i>Neringa Klumbytė</i>).....	183

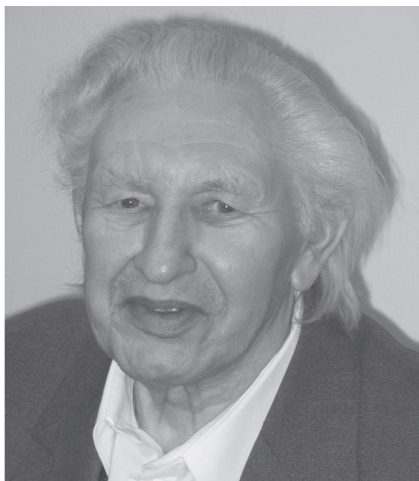
Tyrinėjimų projektai ir programos / Research Programmes

Etnologijos, kalbos, istorijos šaltinių elektroninis sąvadas (<i>Rasa Paukštytė-Šaknienė</i>)	187
Lietuvių tautinio identiteto raiškos būdai (<i>Vytis Čiubrinskas</i>).....	189

In Memoriam

Antanas Stravinskas (<i>Irena Seliukaitė</i>).....	191
--	-----

In Memoriam

ANTANAS STRAVINSKAS
(1927 04 25–2007 08 31)

Antanas Stravinskas gimė 1927 m. balandžio 25 d. Rudžių kaime Jurbarko rajone.

Pasirinkęs istorijos studijas, visą gyvenimą gilinosi į lietuvių dvasinės ir materialinės kultūros tyrinėjimą. XX a. Lietuvos istorijos lūžiai nulėmė A. Stravinsko asmenybės formavimąsi. Įvairiais talentais apdovanotas, linko prie istorijos studijų. 1949–1957 m. dirbo ekskursijų vadovu, organizavo kilnojamasias parodas Kauno M. K. Čiurlionio dailės muziejuje.

Mokslinių įgūdžių įgijo 1957 m. vadovaudamas Vilniaus universiteto Kraštotyros moksliniam būreliui. Tuo metu kraštotyros veikla jau brendo išsilieti į platų visuomeninį judėjimą. Lietuvos kraštotyros draugijos kūrimas buvo vienas reikšmingiausių A. Stravinsko veiklos tarpsnių. 1961 m. tapęs Draugijos pirmininko pavaduotoju (pirmininkas – V. Jakelaitis), gerą dešimtmetį (iki 1973 m.) kėlė kraštotyros veiklos entuziastus regionuose. Per keletą metų organizacinių padalinių atsirado beveik visoje Lietuvoje. Kūrėsi visuome-

niai muziejai, į kraštotyros veiklą buvo įtrauktos bibliotekos, stiprėjo mokyklinė kraštotyra. 1963 m. pradėtas leisti straipsnių rinkinys *Kraštotyra*, paskatinęs į visuomeninį judėjimą įsitraukti mokslininkus – istorikus, gamtininkus, filologus. Tęsdamas geriausias prieškarinio kraštotyros tradicijas, A. Stravinskas siekė paversti visuomeninę veiklą sąjūdžiu, ne tik skiepijusių pilietiškumą ir tautiškumą, Tėvynės meilę, bet ir reikšmingai talkinusių Lietuvos mokslui. Jo vadovavimo Draugijai laikotarpiu pradėtos organizuoti kompleksinės ekspedicijos, kurių sukauptos medžiagos pagrindu išleistos lokalinės monografijos. Stipriausias, be abejo, tuo metu buvo Vilniaus skyrius, sutelkęs jaunus mokslininkus (Č. Kudabą, N. Vėlių, V. Milių, A. Tylą, A. Vidugirį, R. Kunska, K. Grigą ir daugybę kitų). Ekspedicijas organizavo ir pats A. Stravinskas, pirmiausia gimtinėje – Eržvilke. Tuomet išėjusi jo sudaryta monografija ir šiandien yra reikšmingiausias leidinys apie tą kraštą. A. Stravinskas sugebėjo kraštotyros judėjimui sukurti pamatus,

kurių nesugriovė bandymai paversti Draugiją sovietmečio ideologiniu įrankiu. Pasibaigus „chruščioviniam atšilimui“, jo veikla pasidarė pavojinga – per daug išsisiūbavo tautinis nusiteikimas (pradėjo kurtis folkloro ansambliai, vis labiau plėtėsi Rasos šventė Kernavėje, Vilniaus universiteto kraštotyros klubas „Ramuva“ telkė tautiškai nusiteikusių jaunimą, o ką jau kalbėti apie tautinio judėjimo mastą Kaune). Iš to laikotarpio liudininų teliko pasakojimai apie A. Stravinską – atlapotu švarku, ryšintį tautinę juostelę – keliaujanti per Lietuvą: stokite, kaupkite, judėkite...

Reikšminga paties A. Stravinsko etnografinių tyrinėjimų sritis – kalvystė. Jis ir tebėra vienintelis liaudies kultūros tyrinėtojas, nuosekliai gilinęs į kalvystės raidą Lietuvoje. Medžiagą apie kalvystę pradėjo rinkti 1960 m. ir tęsė šį darbą iki gyvenimo pabaigos. Gaila, kad apibendrinti sukaupią medžiagą ėmėsi vėlokai, jau sunkiai sirgdamas, todėl daug fotografinių duomenų nebuvo panaudota. 2004 m. Lietuvos kraštotyros draugijos pastangomis išleista knyga *Lietuvos kalvystė* A. Stravinskas įvardijo straipsnių rinkiniu. Iš tiesų didžiąją knygos dalį sudaro kituose leidiniuose publikuoti straipsniai apie kalvystę įvairiose Lietuvos vietose. Be lauko tyrimų, daugybę faktų surado Lietuvos archyvuose. Gerai, kad visą rankraštinę medžiagą perėmė Vilniaus universiteto biblioteka, itin pagarbiai pasiėlgusi su buvusiu darbuotoju: Rankraščių skyriuje išskirtas A. Stravinsko asmens fondas (F 260). Turtinga medžiaga bus prieinama būsimiems kalvystės tyrinėtojams.

Kalvystės tyrinėjimai ir sukaupia partitis leido A. Stravinskui tarti svarų žodį ir kryždirbystės srityje. 1981 m. parengė spaudai Č. Kontrimo knygą *Lietuvos geležiniai kryžiai*, buvo vienas *Lietuvių liaudies meno* II tomo (mažoji architektūra) sudarytoju, didžiulio leidinio *Kryždirbystė Lietuvoje* vienas sudarytojų ir autorių. Be šių sričių, A. Stravinskui rūpėjo asmenybės, kūrusios ir stiprinusios valstybingumą, kultūros istorija ir jos veikėjai. Įvairiuose leidiniuose („Mūsų krašte“, „Liaudies kultūroje“), periodikoje ir kt. paskelbė per 200 straipsnių apie knygnešius, vargonininkus, liaudies muzikantus, gimtojo Eržvilko apylinkių žmones.

Didžiulis A. Stravinsko nuopelnas ir indėlis kuriant dokumentinį filmą „Šimtamečių godos“, tapusį legenda.

Niekuomet neteko girdėti, kad A. Stravinskas būtų kėlęs savo nuopelnus, likimas taip lėmė, kad šis žmogus dažniau nukentėdavo, nei buvo giriamas ar skatinamas. Garbingas valstybės apdovanojimas už nuopelnus etninei kultūrai – Valstybinė J. Basanavičiaus premija – paskirta A. Stravinskui tik 2000 m.

Dvasinį tautos paveldą, etninės kultūros vertybes skleidė visose darbovietėse: Vilniaus universiteto bibliotekoje, Enciklopedijų leidykloje, Vaizdo ir garso dokumentų archyve. Niekada neieškojo sau patogios pozicijos, nesiveržė į postus, be pompastikos puoselėjo tautiškumą, dėl to turėjo palikti visas darbovietes, tačiau kantriai atlaikė visus likimo smūgius ir neišdavė savo principų.

Tegul ramiai ilsisi AMŽINYBĖJE

Irena Seliukaitė